

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О.В. ПОНОМАРЕНКО, викладач

Уманський національний університет садівництва

У процесі розвитку суспільства неминує виникати потреба в оформленні державно-правових відносин, регулювання діяльності різних сфер суспільного життя, а звідси потреба мати книжну мову для ведення ділової документації, офіційного й приватного листування. В статті розглянуті стилістичні, лексичні та морфологічні особливості ділового іноземного мовлення в сучасному фінансово-економічному середовищі. Проаналізовані функціональні стилі та виділені основні компетенції ділового спілкування іноземною мовою.

Ключові слова: ділова англійська мова, офіційно-діловий стиль граматичні і лексичні особливості, професійна підготовка, ділова переписка, функціональні стилі, компетенції.

Постановка проблеми. Постійні ділові контакти з іноземними партнерами вимагають вміння скласти стилістично, граматично і лексично коректне діловий лист, адекватно зрозуміти зміст документів і експортно-імпортних контрактів на англійській мові, а також володіння навичками ведення ділових переговорів, здатності виступати в ролі перекладача, що здійснює двосторонній переклад бесіди договірних сторін. У період глобалізації та бурхливого розвитку комерційних зв'язків з представниками торгових фірм і ділових кіл зарубіжних країн посилюється необхідність вивчати ділову англійську мову як мову міжнародного бізнес-спілкування з орієнтацією на його практичне використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над даною темою працювали такі дослідники, як І. А. Болдирєв, М. В. Бусигіна, А. А. Данилова, І. В. Єрофєєва, М. Р. Желтухіна, В. І. Карасик, Н. І. Клушина, Н. А. Ковальська, М. Лікун, В. А. Плаксін, Н. О. Труфанова і ін.

Мета статті. Визначити особливості ділового іноземного мовлення в сучасному фінансово-економічному середовищі.

Методика дослідження. Системний підхід в когнітивному, прагматичному, соціальному, лінгвокультурному аспектах становить методологічну основу статті. В рамках системного підходу будь-яке явище і будь-який процес, що відносяться до предметної фінансово-економічної сфери в різних лінгвокультурах розглядаються як цілісність в єдності зв'язків і відносин.

Основні результати дослідження. Залежно від сфер суспільного життя, в якій на сьогоднішній день застосовується мова, виділяють наступні функціональні стилі: офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, розмовний і художній. Саме існування стилів не вигадане вченими, воно визначено об'єктивними факторами нашого життя. Зазвичай ці фактори називають екстралінгвістичними, тобто немовними. Іншими словами саме життя визначає, яким повинен бути текст того чи іншого стилю.

Екстралінгвістичні фактори, що впливають на функціонування стилів:

- сфера суспільної діяльності,
- форма мови (письмова або усна)
- вид мовлення (монолог, діалог, полілог),
- спосіб комунікації (громадська або особиста)
- мета спілкування,
- жанри,
- автор (адресант) – адресат.

Функціональний стиль розуміється як сукупність прийомів відбору та сполучень мовленнєвих засобів, функціонально зумовлених змістом, метою та обставинами спілкування. Виділяють наступні функціональні стилі: офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, розмовний і художній. З огляду на політичні, соціальні, культурні, історичні та інші вимоги життя постала необхідність удосконалення мовної культури (усної й писемної) та формування якісно вищого підходу до оволодіння мовними знаннями. У повсякденній

практиці великого значення набуло офіційно-ділове спілкування, зміна суспільного статусу англійської мови закономірно спричинилася до розширення стилістики.

Під компетенцією ділового спілкування розуміється оволодіння бакалаврами знаннями і вміннями ефективного спілкування в діловій сфері, що включає в свою структуру більш вузькі конкретні компетенції, завдання формування і розвитку яких вирішуються в ході навчання іноземної мови на різних рівнях освіти. З метою більш повно розглянути і виділити основні компетенції ділового спілкування іноземною мовою, був проведений аналіз різних підходів до класифікації даних компетенції. Американськими вченими було проведено дослідження, метою якого було визначити основні компетенції ділового спілкування і результати якого опубліковані в *American Communication Journal*. Говорячи про ділове спілкування, часто за основу береться читання, говоріння (зокрема усні презентації), аудіювання та письмо. Ці навички, безумовно, є основою не тільки спілкування в діловій сфері, а й спілкування в принципі. Але, на думку вчених, володіння тільки даними базовими навичками недостатньо для здійснення ефективного ділового спілкування в професійній сфері. Підтвердженням служить той факт, що випускники вузів як і раніше відчують труднощі в сфері бізнесу, стикаючись з необхідністю вести переговори іноземною мовою або спілкуватися із зарубіжними партнерами.

Сутнісна характеристика компетенцій іншомовного ділового спілкування має безліч більш вузьких компетенцій, які необхідно враховувати з метою визначення більш продуктивних шляхів формування даних компетенцій. Опираючись на згадані вище класифікації, які враховують специфіку досліджуваної області знань, в даній статті виділяються наступні компетенції ділового спілкування:

- 1) Когнітивна компетенція володіння іноземною мовою на рівні, що забезпечує ефективну професійну діяльність, має на увазі, що бакалавр повинен: – знати іноземну мову в обсязі, необхідному для отримання

професійної інформації із зарубіжних джерел і елементарного спілкування на загальному і професійному рівні; Компетенції ділового спілкування іноземною мовою: – вміти використовувати іноземну мову в міжособистісному спілкуванні і професійної діяльності; володіти різними навичками мовленнєвої діяльності іноземною мовою, необхідними для ефективної професійної взаємодії в міжкультурному середовищі.

2) Комунікативна компетенція – це вміння здійснювати ділове спілкування: публічні виступи, переговори, проведення нарад, ділове листування, електронні комунікації, а також: – знати загальну, ділову і професійну лексику іноземної мови в обсязі, необхідному для здійснення ділового спілкування; – вміти вести письмове спілкування іноземною мовою, складати ділові листи і здійснювати електронні комунікації; – володіти навичками публічних виступів, ведення переговорів і нарад іноземною мовою [6, с.143].

3) Лінгвістична компетенція вимагає логічно вірно, аргументовано і ясно будувати усну і письмову мову іноземною мовою в процесі комунікації в діловій сфері, визначає необхідність для бакалавра: – володіти знанням мовних засобів і здатністю формування адекватних їм мовних навичок в таких аспектах як, фонетика, лексика і граматики; – володіти основними видами монологічного висловлювання, дотримуючись правил мовленнєвого етикету[7, с. 28].

4) Міжкультурна компетенція, що передбачає знайомство з основами міжкультурних відносин в менеджменті, здатністю ефективно виконувати свої функції в міжкультурному середовищі: – знати основи міжкультурних відносин в менеджменті, володіти знанням, національної культури; – володіти основами ведення бізнесу в країнах, що вивчається.

5) Організаційна компетенція, що характеризується готовністю бакалавра до кооперації з колегами, роботі в колективі, а також:

- знанням основ співробітництва в сфері бізнесу та трудової діяльності;
- умінням працювати в команді;

– володінням трьома основними аспектами співпраці: Повага, Довіра, Кооперація.

б) Інформаційно-технологічна компетенція, що передбачає здатність працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах і корпоративних інформаційних системах:

– знання основ функціонування глобальних комп'ютерних мереж;

– вміння працювати з інформацією, яка переважно іноземною мовою в глобальних мережах Інтернет та корпоративних системах;

– володіння навичками здійснення самостійно творчого пошуку за допомогою інформаційних технологій.

До загальних екстралінгвістичних і власне мовних рис цього стилю слід віднести наступні:

1) точність, детальність викладу;

2) неособистий характер;

3) розпорядчий характер викладу (волюнтативної);

4) логічність і аргументованість [1, с. 33].

В області лексики даний стиль відрізняється [3, с. 88]:

– відсутністю неологізмів, якщо вони можуть бути замінені загальнолітературними словами[8]. Якщо ж синоніми відсутні і неологізми вживаються, то необхідно дати в тексті до них пояснення (зазвичай пояснення в документі даються в дужках);

– використанням слів-канцеляризмів: віддієслівних іменників і дієприкметників;

– використання так званих перформативів – особливої форми дієслів, що позначають мовленнєву дію і використовуються в якості дії; вони вживаються в формі 1-ї особи однини і множини, рідше – у формі 3-ї особи;

– вживання зворотних дієслів пасивного стану, коротких пасивних дієприкметників, використання в безособових реченнях дієслів у формі 3 особи однини теперішнього часу, прислівників, що підкреслюють об'єктивну

необхідність розпорядження, ділового прохання, об'єктивний хід тієї або іншої дії;

- обмеженістю можливостей лексичної сполучуваності слів;
- фразеологічною стійкістю, готовими мовними трафаретами, штампами.

Прикладом таких штампів є, зокрема, конструкції з похідними прийменниками, мотивуючими дії

– стійкі конструкції дієприкметникових оборотів: приймаючи до уваги, з огляду на факти [3, с. 90].

До морфологічних засобів відноситься переважання іменників над дієсловами, велика частотність віддієслівних іменників, частотність відіменних прийменників, вживання дієслів у формі теперішнього часу недоконаного виду, частотність невизначеної форми дієслова, використання модальних слів, більш вживані відносні прикметники, ніж якісні, використання дієслівно-іменних сполучень, синонімічних дієслова, переважання іменників над займенниками, відсутність займенників 1-2 особи однини, використання іменників для позначення жіночого роду, позначення людини через її соціальну приналежність.

Для синтаксису характерні [1, с. 56]:

– переважне використання простих речень: оповідних, особистих (є підмет), поширених, повних (є підмет і присудок). З односкладних активно вживаються тільки безособові і в деяких видах документів (наказах, службових листах) – виразно-особисті

– використання складних синтаксичних конструкцій вибірково: переважні безсполучникові конструкції або складнопідрядні речення з підрядними зв'язками (союз що); широке вживання конструкцій наслідку дозволяє уникати вживання складнопідрядних речень з підрядними причинами, мети, умовними; підрядні речення місця і часу взагалі маловживані;

– конструкції з послідовним підпорядкуванням однотипних відмінкових форм (зазвичай форм родового відмінка)

– велика кількість пропозицій з однорідними членами при перерахуванні, в тому числі в рубрикованих побудовах

– активне використання пасивних конструкцій. Вони використовуються, щоб підкреслити об'єктивність віддаються керівництвом розпоряджень в інтересах справи, відсутність в них особистої зацікавленості. – відсутність емоційно-експресивних синтаксичних засобів [1, с. 58].

До стилістичних засобів також відноситься: нанизування відмінків, велика кількість уточнюючих оборотів і однорідних членів речення: велика кількість пасивних, невизначено-особистих і безособових конструкцій відсутність оклику, питальних речень (крім письмового звернення), прямий порядок слів.

Процеси, що відбуваються в даний час в світовій політиці та економіці, впливають на всі сфери діяльності суспільства, і сфера освіти не є винятком. Глобалізація, взаємодія різних культур, а також інтеграція нових ідей в сферу вітчизняної освіти припускають динамічний розвиток нової багаторівневої системи, яка передбачає формування у бакалавра певного набору компетенцій.

До морфологічних засобів відноситься переважання іменників над дієсловами, велика частотність віддієслівних іменників, частотність відіменних прийменників, вживання дієслів у формі теперішнього часу недоконаного виду, частотність невизначеної форми дієслова, використання модальних слів, більш вживані відносні прикметники, ніж якісні, використання дієслівно-іменних сполучень, синонімічних дієслова, переважання іменників над займенниками, відсутність займенників 1-2 особи однини, використання іменників для позначення жіночого роду, позначення людини через її соціальну приналежність.

Розглянемо лексику фінансово-економічної сфери: *intrinsic value* «внутрішня вартість опціону», *in-the-money* «в грошах», *out-of-the-money* «без грошей», *out-of-the-pocket expenses* «витрати зі свого кишені», *exercise price* «ціна виконання», *exhaust price* «ціна на виході», *in the pipeline* «в процесі», *intra-day* «протягом дня» і т.д [1.с. 48]. Також необхідно відзначити, що є

приклади перекладу частини словосполучення, наприклад: *intra-commodity spread* «внутрітоварний спред» [1 с. 49].

Що стосується роботи з акредитивами, то в даній ситуації використовується економічна, зовнішньоторговельна та фінансова лексика (*irrevocable, confirmed, Letter of credit, validity period, repayment period, installment, to disburse, damage, partial deliveries, last date of shipment, out of court settlement of any dispute, advance payment*, вся термінологія *Incoterms: DDU, CIF, CIP, EXW ...*). Наступним і останнім підрозділом, що працюють з документами англійською мовою, є Управління роздрібного бізнесу, яке займається кредитними картами міжнародних платіжних систем. Відомо, що платіжні системи зародилися в Америці. Перша система була *Diners 'Club*, потім з'явилися: *VISA, MasterCard, American Express ...* Цим системам більше 100 років. І до сих пір продовжують використовуватися ті ж самі правила і вимоги, звичайно, модифіковані, які були встановлені американськими системами, що представляють собою товсті довідники англійською мовою і описують всі нюанси роботи з банківськими картами [5].

Що стосується тематики, то, в залежності від сфери роботи, це може бути: *Accounting* (за термінологією: *assets, cash flow, depreciation, Financial Statement ...*); *Money and banking* (*installment, rebate, debt, income, loan, interest rate, wages, salary, withdraw, liabilities, yield*); *Trade and Commerce, Contract Drafting* і *Commercial Correspondence*.

Функціональні групи лексики предметної сфери:

- виробнича діяльність: *output* – випуск продукції, *production factors* – виробничі фактори, продуктивність, продуктивність;

- невиробнича діяльність:

1) бухгалтерська діяльність (облік, аналіз і аудит): *bookkeeping* – бухгалтерський облік, *current assets* – оборотні кошти, актив, сальдо;

2) фінансова діяльність: *inflation rate* – рівень / темпи інфляції, *investment environment* – інвестиційний клімат, кредит, позика;

3) торгово-посередницька діяльність: market analysis – аналіз ринку, advertisement – реклама, товарний знак, імпорт.

4) інша діяльність.

В ході аналізу мовного матеріалу встановлено домінування неологізмів: cyber business – кібер-бізнес, euro-zone – єврозона і ін.

Економічний термін характеризується наступними параметрами: 1) системність, 2) стабільність складу, 3) номінативна функція, 4) точність, 5) незалежність від контексту, 6) збіг значення і поняття, 7) інваріантність (відсутність варіантів і синонімів), 8) однозначність – прагнення до моносемантичності в межах терміносистеми, 9) стилістична нейтральність, 10) відсутність експресивної, емоційної і модальної компонентності [2, с. 27].

Специфіка англійської лексики предметної сфери в проблемних і аналітичних текстах фінансово-економічної спрямованості полягає в наступному:

1) рідкісні структурні і семантичні неологізми, створені за рахунок ресурсів власного мови;

2) транстерміни;

3) багатокомпонентні словосполучення;

4) незначна кількість і різноманітність засобів вираження.

Висновки. Як правило, тексти фінансово-економічної тематики розраховані на широке коло адресатів, тому вузькоспеціальна економічна термінологія вживається факультативно. Розширення соціальних функцій англійської мови, самих сфер уживання зумовило потребу в нормувати терміносистеми багатьох галузей життєдіяльності, проаналізувати потік запозичень, що заповонив україномовний простір, піднести культуру мовлення, що впливає на якість ділової мови. Корінні економічні та політичні зміни, що відбулися на межі другого і третього тисячоліть, прогрес науки і техніки, розвиток новітніх технологій спричинили за собою появу нових понять, реалій, для позначення яких використовуються різні лексичні одиниці. Досліджено, що в основному перевага віддається ключовим економічним термінам широкої

семантики, що не ускладнює розуміння. При цьому під впливом контексту багато з таких термінів втрачають свою однозначність. Варто також відзначити клішованість економічних текстів: їм властива наявність шаблонних виразів, штампів. Існує певна система мовних кліше, стійкі ідіоматичні бізнес-конструкції, використання складних граматичних конструкцій, лексичне насичення. Таким чином, фундаментальними особливостями офіційно-ділового стилю є аргументивність, лаконічність та діалогічність, що супроводжується відносною стійкістю, не зважаючи на певні трансформації, основні його риси несуть перманентний характер.

Література

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура англійської мови. Львів. 2003. 432 с.
2. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування. К. : 2000. 220 с.
3. Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі англійської мови: навч. посібник К. : 1999. 264 с.
4. Волкотруб Г. И. Стилiстика дiлової мови : навч. Посiбник МАУП, 2002. 208 с.
5. Yanxin J., Study of Language Features of Business English. Higher Education of Social Science 8(5). 2014. 29-35.
6. Mirabela P.A, Doublespeak and Euphemisms in Business English. (Retrieved: 23.05.2021. URL: <http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2010/n1>
7. Martin J.R. Linguistics and Education 9(4). 1997. 411- 448.
8. Schleppegrell M.J.(2012) Systemic Functional Linguistics: Exploring meaning in language.The Routledge Handbook of Discourse Analysis, New York, Routledge. C. 258-274.
9. Longman Business English Dictionary. (ed.) Pearson Educated Limited, (2007).

References

1. Babich N.D (2003). Practical stylistics and culture of English language Lviv. :

Svit, 2003 . 432 p.

2. Botvina N. V.(2000). International Cultural Traditions: Movement and Ethics of Deal 220 p.

3. Botvina N. V.(1999). Official and scientific style of English language: navch. K.: 264 p.

4. Volkotrub G.I Styletika dilovoi movi: navch. posibK.; MAUP, 202. -208 s.

5. Yanxin J.(2014) Study of Language Features of Business English. Higher Education of Social Science 8(5), P. 29-35,

6. Mirabela P.A.(2010) Doublespeak and Euphemisms in Business English. (Retrieved: 23.05.2021. URL: <http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2010/n1/018>)

7. Martin J.R.(1997) Linguistics and Education 9(4), P. 411- 448

8. Schleppegrell M.J.(2012) Systemic Functional Linguistics: Exploring meaning in language (The Routledge Handbook of Discourse Analysis, New York, Routledge). P. 258-274

9. Longman Business English Dictionary.(2007) (ed.) Pearson Educated Limited

Аннотация.

Пономаренко О.В.

Особенности деловой иностранной коммуникации в современной финансово-экономической среде.

Статья посвящена рассмотрению стилистических, грамматических и лексических особенностей деловой иностранной коммуникации в современной финансово-экономической среде. Проанализированы функциональные стили, которые возникли как результат социальных и финансовых динамических процессов. С целью существенно рассмотреть и выделить основные компетенции деловой коммуникации, был проведен анализ различных подходов к классификации данных компетенций. Глобализационные процессы, взаимодействие разных культур, интеграция новых идей в сфере образования предусматривают динамическое развитие новой многоуровневой системы, где такие компетенции жизненно необходимы. Так как в современном финансово-экономическом обществе неизбежно возникает потребность в оформлении государственно-правовых отношений, регулировании деятельности разных

сфер общественной жизни, а отсюда и потребность наличия книжного языка для оформления деловой документации, официальной и личной переписки. Расширение социальных функций английского языка, сферы его использования, обусловили необходимость нормирования терминосистемы многих сфер жизнедеятельности, проанализировать поток заимствований, который заполнил украиноязычное пространство, развить культуру общения, которая влияет на качество речи. Ключевые экономические и политические изменения, которые произошли на рубеже второго и третьего тысячелетий, прогресс науки и техники, развитие новейших технологий, повлекли за собой появление новых понятий и реалий, для обозначения которых используются различные лексические единицы. В условиях динамического трансформационного развития мировой экономики, в условиях сосуществования различных экономических теорий, лексика предметной финансово-экономической сферы становится все более актуальной и необходимой как в профессиональном, так и в повседневном общении.

Ключевые слова: *деловой английский язык, официально-деловой стиль грамматические и лексические особенности, профессиональная подготовка, деловая переписка, функциональные стили, компетенции,*

Abstract

Ponomarenko O.

Main features of Business English communication in modern financial and economic area.

The article is devoted to the review of stylistic, grammatical and lexical features of foreign business communication in modern financial and economic area. The functional styles that have developed as a result of social and financial dynamic changes were analyzed. In order to significantly consider and distinguish the main competencies of business communication, an analysis of various approaches to the classification of given competencies was carried out. Globalization processes, the interaction of different cultures, the interaction of new ideas in education provide the dynamic development of a new multi-level system, where such competencies are vital. Since in modern financial and economic society the paperwork of legal relations is in great demand, regulation of various aspects of public beings and hence the necessity of a book language for processing business papers, official and personal correspondence. The expansion of the social functions of English, the scope of its usage, importance of the standardization of terminology system of many areas of life, to analyze the flow of cross-borrowings that filled Ukrainian-speaking community, to

develop the culture of communication that affects the quality of speech. Key economic and political changes that took place at the turn of centuries, the progress of science and technology, the development of new technologies resulted in emerges of new concepts and realities for which various lexical units are used. In the context of dynamic transformational development of the world economy, in the context of coexistence of various economic theories, the professional vocabulary of financial and economic area is becoming more and more relevant and significant both in formal and informal communication.

Keywords: *Business English, official business style, grammar and lexical peculiarities, professional training, business correspondence, functional styles, competencies.*